

**การพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร**

*The Development of Knowledge Management Model for
Secondary Schools in The Secondary Educational Service
Area Office 23, Sakonnakhon.*

ธีรเชษฐ ปราชญ์ธนจตุพร*
E-mail:Kruteeskr@hotmail.com

ปรีชา วิหกโต**

จิตตินันท์ ชะเนติยง***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่ง เป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการความรู้ จำนวน 90 เล่มโดยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จากผู้บริหารและครู จำนวน 124 คน ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นฉบับร่างและเขียนผังการไหลของงานแบบหน้ากระดาน (Deployment Flowchart) และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 11 กิจกรรมหลัก 98 กิจกรรมย่อย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อม มี 5 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างความเข้าใจ การสร้างทีมงาน การศึกษาสภาพ KM การวางแผน การให้ความรู้ และมี 53 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการจัดการความรู้ มี 2 กิจกรรมหลักคือ การเตรียมการและการปฏิบัติการ และมี 27 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ มี 4 กิจกรรมหลัก

*นิสิตดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

**ประธานที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

***กรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

คือ การสร้างแบบประเมิน การประเมินรูปแบบ การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล การประชาสัมพันธ์ และมี 18 กิจกรรมย่อย 2) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 รอบ รอบแรกโดยการสนทนากลุ่ม ได้รูปแบบการจัดการความรู้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมปฏิบัติการจัดการความรู้ การปฏิบัติการจัดการความรู้ และการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ รอบที่ 2 ประเมินรูปแบบที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยแบบสอบถาม(Rating Scale) ได้รับความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้; รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The study was designed to develop the knowledge management model for schools in the Secondary Educational Service Area Office 23. The methodology of the study consisted of four steps: 1) analyzing documents and set up the conceptual frame work ; 2) studying the present situations, the problems and the needs about knowledge management of the schools in the Secondary Educational Service Area Office 23; 3) Constructing the knowledge management model for schools in the Secondary Educational Service Area Office 23; 4) evaluating the knowledge management model for schools in the Secondary Educational Service Area Office 23. The study samples were: 1) 90 purposued sampling documents and research papers related to knowledge management models using content analysis paper. 2) administrators and teachers from schools in the Secondary Educational Service Area Office 23 which were selected by proportional sampling, using a questionnaire. 3) 6 knowledge management experts and 3 supervised administrators with more than 20 years experience which were selected by snowball sampling. The analysis of the data was accomplished by focus group discussion. 4) 5 administrators from schools in the Secondary Educational Service Area Office 23 with more than 20 years experience in administrating schools in the Secondary Educational Service Area Office 23. The analysis of the data was accomplished by mean and standard deviation using a questionnaire.

Based upon the finding of the study, it was concluded that;

1) The knowledge management model for schools in the Secondary Educational Service Area Office 23 consisted of three steps, eleven main activities and ninety-eight sub activities as follows : (1) Preparing which consisted of five main activities, making understanding, team building, KM condition studying, planning and knowledge giving with fifty-three sub-activities (2) Acting which consisted of two main activities, arranging and doing with twenty-seven sub-activities (3) Assessing which consisted of four main activities, creating a questionnaire, evaluating, praising and rewarding, publicizing with eighteen sub-activities. 2) The practicability

of the knowledge management model for schools in the Secondary Educational Service Area Office 23 was evaluated in two different times. First, by a focus group discussion to correct the model and then by a questionnaire in order to collect the supervisors' comments and analyzed. The practicability was considerable (mean 3.50-4.49) with the mean of 4.16.

Keywords: Knowledge Management; Developing Knowledge Management Model; Developing Knowledge Management Model for Secondary Schools.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบต่างๆ และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลทุกรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ต่างมีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยผู้ สังคมแห่งภูมิปัญญา ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) เห็นได้ว่า การจัดการศึกษานั้นก็เพื่อให้คนมีความรู้เป็นสำคัญ จึงมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบต่างๆ และนโยบายของรัฐบาล

การที่ความรู้เป็นสิ่งที่สามารถนำมาสร้างเป็นนวัตกรรม จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ หรือการเปลี่ยนความรู้ให้เป็นนวัตกรรมเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์การให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาสังคมให้เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ได้ จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการความรู้ (knowledge management) และการนำความรู้มาสร้างเป็นนวัตกรรมมิใช่ต้องสร้างความรู้ขึ้นมาใช้เองใหม่ทั้งหมด แต่คือการใช้แนวทางผสมผสานอย่างชาญฉลาดโดยใช้แนวคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อการจัดการความรู้ (knowledge management) จึงเป็นแนวทางที่บุคคลองค์การ ต้องให้ความสำคัญกับการปรับกระบวนการทัศน์ดังกล่าว (ปิยะนารถ บุญมีพิพิธ, 2551, หน้า 1)

เนื่องจากสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศยังมีความแตกต่างกันมาก แม้ว่าจะอยู่ภายใต้การควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเช่นเดียวกัน แต่คุณภาพของสถานศึกษายังคงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานตามกฎหมายในกรอบเดียวกัน คือพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตราที่ 11 ให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้เพื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) โดยต้องรับรู้ข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมต่อสถานการณ์ ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และเปลี่ยนแปลงทัศนคติของข้าราชการให้เป็นคนที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตอบสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของชาติ

เมื่อมองโดยภาพรวมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร มีโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 45 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาจากข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการความรู้แตกต่างกันไป เช่น บุคลากรไม่รู้จักรจัดการความรู้ อย่างแท้จริง เพียงแต่เคยได้ยินเกี่ยวกับการจัดการความรู้

รู้ไม่มีคณะกรรมการ ไม่มีโครงการ ไม่มีศูนย์การจัดการความรู้ บางโรงเรียนจัดการจัดการความรู้หลากหลายองค์ประกอบแต่ไม่ครบกระบวนการ บางโรงเรียนจัดการความรู้แต่ไม่มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ไม่มีขั้นตอนในการจัดการความรู้ สรุปได้ว่าไม่มีรูปแบบในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร โดยใช้องค์ประกอบจากทฤษฎีแนวคิดของนักวิชาการที่หลากหลาย ข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ข้อมูลจากโรงเรียนและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จโดยใช้การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นเครื่องมือในการบริหาร และสามารถพัฒนาหน่วยงานสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) มาแล้ว และสังเคราะห์เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสกลนคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ซึ่งสามารถนำกระบวนการจัดการความรู้ที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ทุกด้าน ให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ ในการบริหารจัดการความรู้ในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

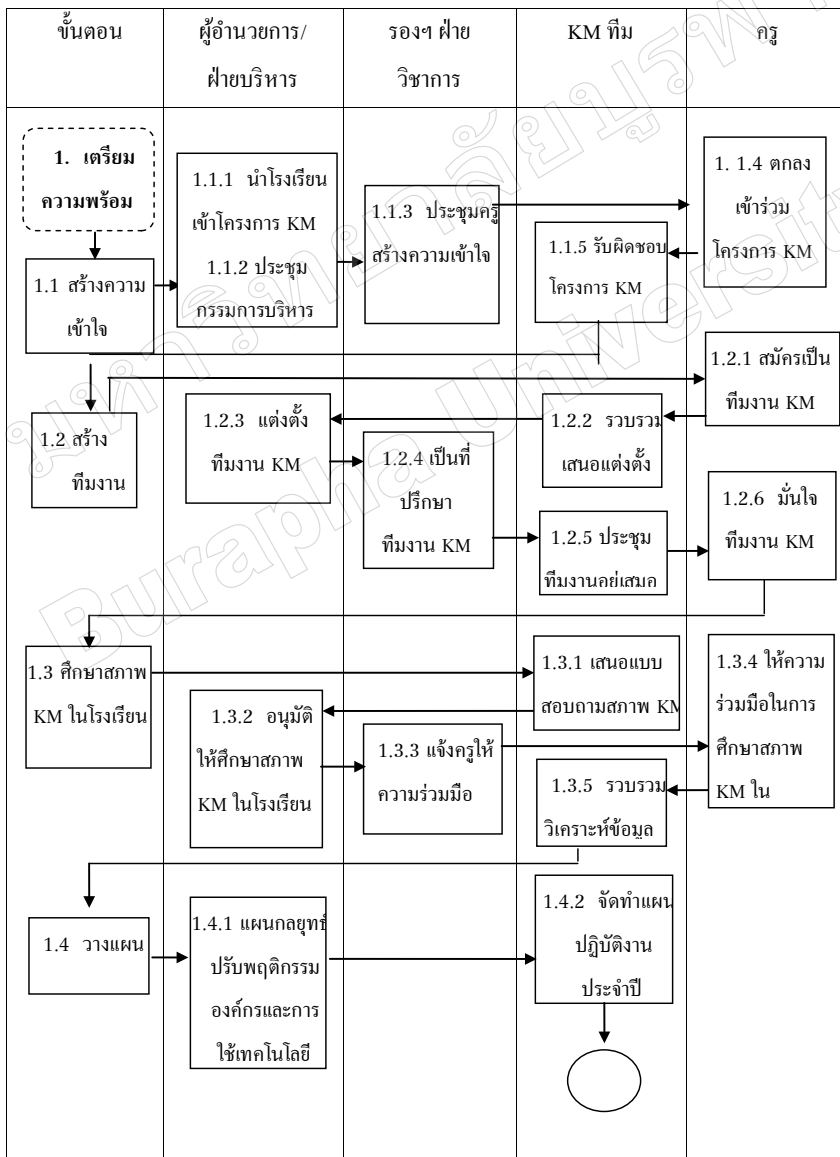
ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

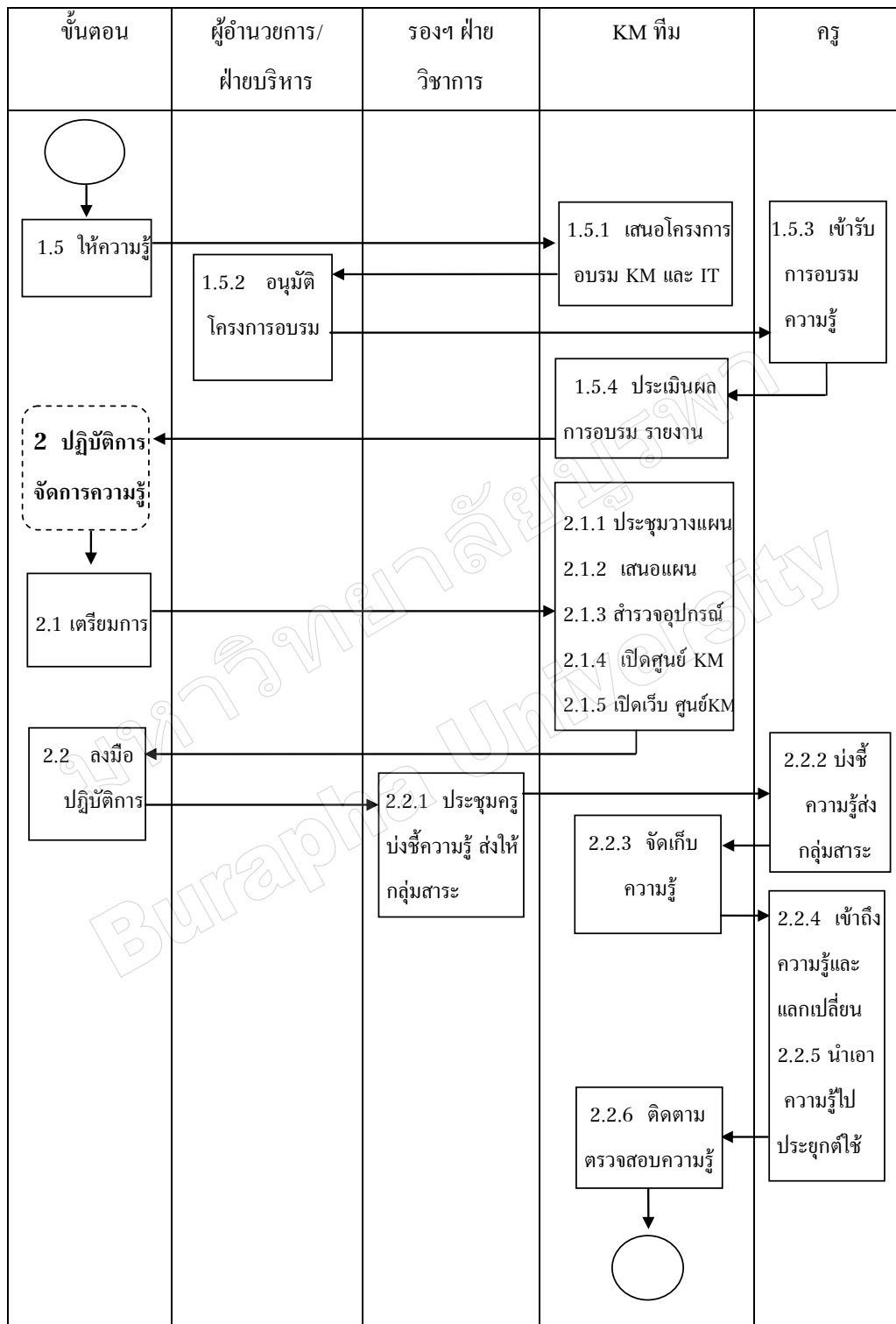
ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ 1. รูปแบบการจัดการความรู้ 2. การพัฒนารูปแบบ 3. การจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาและข้อมูลของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวม 90 เล่ม ประกอบด้วยเอกสาร (หนังสือ ตำรา) 52 เล่ม วารสาร 12 เรื่อง หนังสือ ตำราต่างประเทศ 22 เล่ม งานวิจัยที่เป็นกรณีศึกษา (case study) จำนวน 4 เรื่อง โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

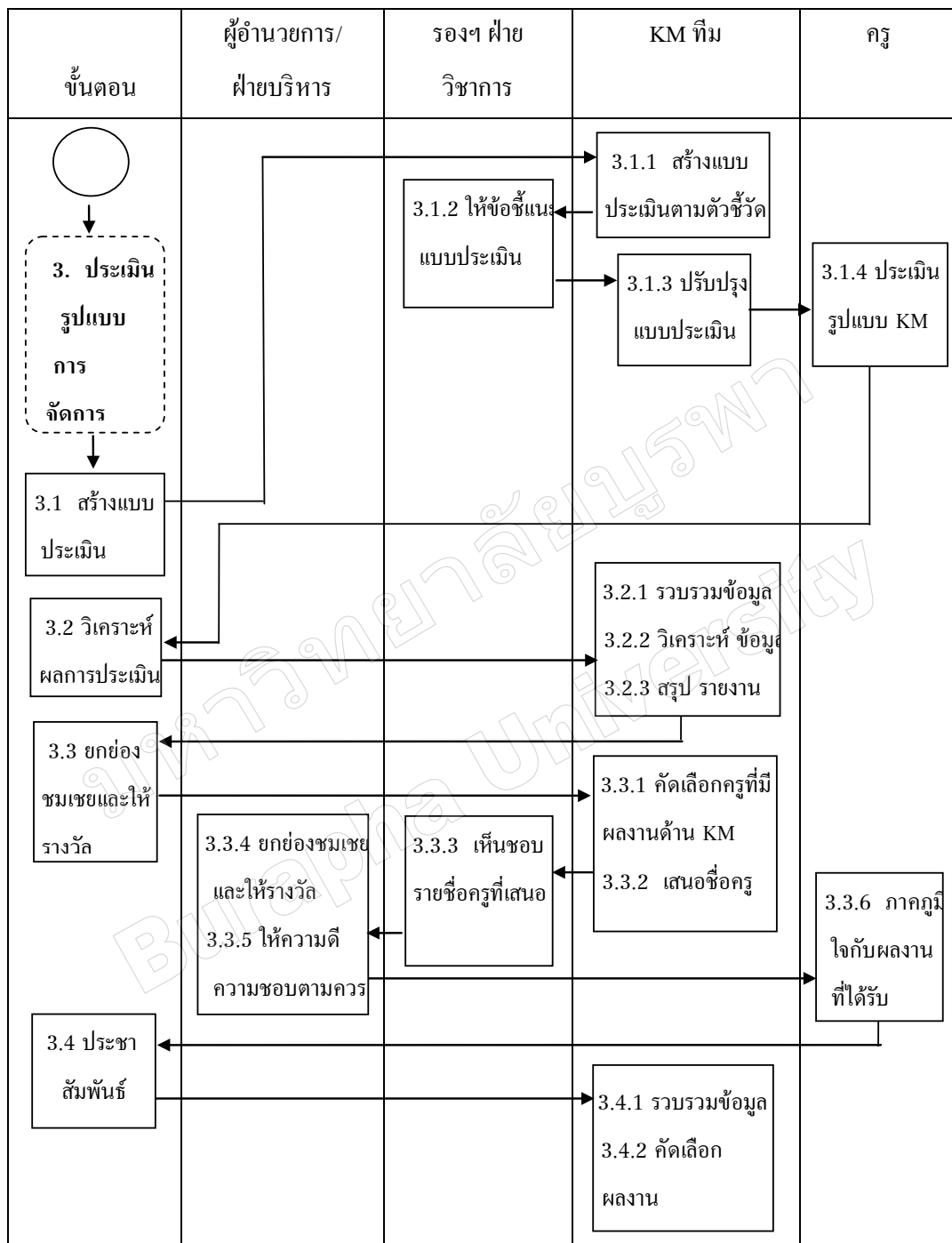
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำนวน 45 โรงเรียน จาก 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1. ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน 2. รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ 3. หัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้างานการจัดการความรู้ 4. ครูในทีมงานการจัดการความรู้หรือครูในฝ่ายวิชาการ จำนวนกลุ่มละ 1 คน 4 กลุ่ม 45 โรงเรียน รวม 180 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,

1970 : 608) ได้จำนวน 124 คน ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 0.91 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมสภาพการจัดการความรู้มี 74 กิจกรรม สภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความต้องการในระดับมาก 21 กิจกรรม และมากที่สุด 53 กิจกรรม สรุปมีปัญหากับ 74 กิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาฉบับร่าง และเขียนผังการไหลของงานแบบหน้ากระดาน (Deployment Flowchart) ดังนี้

ภาพที่ 1 ผังงานการจัดการจัดความรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการประเมินออกเป็น 2 รอบ รอบที่ 1 ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาเอกและมีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับเชี่ยวชาญ ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน รวม 9 คน แล้วนำผลจากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงรูปแบบตามข้อชี้แนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รอบที่ 2 ใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ศึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่ารูปแบบการจัดการความรู้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.16 มีข้อที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50 ขึ้นไป) จำนวน 5 ข้อ ส่วนข้อที่เหลือ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ไม่มากนัก (มีค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49) ทุกข้อ

2. ระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย ปีการศึกษา 2554 - 2555

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 11 กิจกรรมหลัก 98 กิจกรรมย่อย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อม มี 5 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างความเข้าใจ การสร้างทีมงาน การศึกษาสภาพ KM การวางแผน การให้ความรู้ และมี 53 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการจัดการความรู้ มี 2 กิจกรรมหลักคือ การเตรียมการ และการปฏิบัติการ และมี 27

กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ มี 4 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างแบบประเมินการประเมินรูปแบบ การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล การประชาสัมพันธ์ และมี 18 กิจกรรมย่อย 2) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 รอบ รอบแรกโดยการสนทนากลุ่ม มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน ได้รูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อม การปฏิบัติการจัดการความรู้ และการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ รอบที่ 2 ประเมินรูปแบบที่ได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ด้วยแบบสอบถาม (Rating Scale) ได้รับความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.16

อภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 23 ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน 11 กิจกรรมหลัก 98 กิจกรรมย่อย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อม มี 5 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างความเข้าใจ การสร้างทีมงาน การศึกษาสภาพ KM การวางแผน การให้ความรู้ และมี 53 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการจัดการความรู้ มี 2 กิจกรรมหลักคือ การเตรียมการ และการปฏิบัติการ และมี 27 กิจกรรมย่อย ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ มี 4 กิจกรรมหลัก คือ การสร้างแบบประเมิน การประเมินรูปแบบ การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล การประชาสัมพันธ์ และมี 18 กิจกรรมย่อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดการความรู้ควรมีขั้นตอนไม่ซับซ้อนและมีกิจกรรมหลักไม่มากเกินไป ส่วนรายละเอียดควรมีไว้อย่างชัดเจนโดยมีจำนวนกิจกรรมย่อยมาก สอดคล้องกับโมเดลปลาหูของ สคส. ที่มีขั้นตอนง่ายๆ เพียง 3 ขั้นตอนคือ KV

(Knowledge Vision) KS (Knowledge Sharing) และ KA (Knowledge Asset) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของธีระวัฒน์ เขียมแสง (2550) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 มีขั้นตอนและกิจกรรมหลักที่ชัดเจน 11 กิจกรรมหลัก ทำให้ผู้ศึกษาเข้าใจง่าย มองทิศทางการทำงานได้ชัดเจน รูปแบบจึงน่าจะนำไปใช้ในโรงเรียนที่ต้องการนำการจัดการความรู้ไปพัฒนาโรงเรียนอย่างจริงจัง และสอดคล้องกับหลักการจัดการความรู้ของ วิจารณ์ พานิช (2548, หน้า 3) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้เป็นการดำเนินการอย่างน้อย 6 ประการต่อความรู้ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้หลักที่จำเป็นหรือสำคัญต่องานหรือกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กร 2) การเสาะหาความรู้ที่ต้องการ 3) การปรับปรุง ดัดแปลง หรือสร้างความรู้บางส่วนให้เหมาะต่อการใช้งานของตน 4) การประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจกรรมงานของตน 5) การนำประสบการณ์จากการทำงานและการประยุกต์ใช้ความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การจดบันทึก “จุมความรู้” และ “แก่นความรู้” สำหรับไว้ ใช้งาน และสอดคล้องในการส่งเสริมให้การจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ จำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์กรให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” (Learning Organization) ซึ่งหมายถึงองค์กรที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลภายในองค์กรและระหว่างองค์กรกับสิ่งแวดล้อมภายนอก และมีการเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ทั่วไปอยู่ตลอดเวลา เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของบุคลากร (นันทรัตน์ เจริญกุล, 2553, หน้า 20) และสอดคล้องกับการจัดการความรู้และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของ เจษฎานกน้อยและคณะ (2552, หน้า 4) โดยสรุปว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้หรือนวัตกรรมและการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสม เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้

ในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้เพื่อให้เกิดการแพร่กระจายและไหลเวียนความรู้ทั่วทั้งองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กร และยังคงสอดคล้องกับการที่ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับองค์กร นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามธรรมชาติ พัฒนากลยุทธ์เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลง (สมบุรณ์ นนท์สกุล, 2548, หน้า 109)

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร มี 3 ขั้นตอน หากมองแล้วจะเห็นว่าแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อยที่รวบรวมเอางานของนักวิชาการจำนวนมากมาผนึกเป็นรูปแบบใหม่นี้ เพียงแต่ผู้วิจัยเลือกใช้อองค์ประกอบหลายองค์ประกอบของนักวิชาการบางท่านเป็นกิจกรรมหลัก และใช้บางองค์ประกอบเป็นกิจกรรมย่อยเพื่อความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาก่อนแล้วเท่านั้น

นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ยังนำเอาทฤษฎีต่างๆ มาใช้ เช่น ให้มีการมุ่งใจในการปฏิบัติงานด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น ยกย่องชมเชยและให้รางวัล ตามทฤษฎีแรงจูงใจของ มาสโลว์ (Maslow, 1987) ให้มีการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงตามวงจร PDCA ของเดมมิ่ง (Deming, 1986) และทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนารูปแบบครั้งนี้ นอกจากนี้ยังได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิถึง 2 รอบ และจากผลการประเมิน แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก โดยผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบเป็น 3 ส่วน คือ 1. PAA Model ซึ่งแสดงรูปแบบ

ให้เห็นแบบง่ายในเชิงสัญลักษณ์ คือ P = Preparing A = Acting และ A = Assessing 2. ผังการไหลของงาน (Deployment Flowchart) ที่แสดงกิจกรรมสำคัญของรูปแบบ และ 3. คู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งเป็นรายละเอียดในการปฏิบัติที่แสดงไว้ในภาคผนวกของงานวิจัย

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การประเมินรูปแบบการจัดการความรู้ในครั้งนี้มี 2 รอบ โดยในรอบแรกใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความชำนาญการสูงทั้งด้านการจัดการความรู้และด้านการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ได้ประเด็นสำคัญในการปรับปรุงรูปแบบเพื่อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำมาประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล ธรรมภิรมย์ โสภ (2550) ที่ใช้การสนทนากลุ่มเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 11 ท่านให้ข้อชี้แนะต่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ และนำไปปรับปรุงจนได้รูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสม แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 5 ท่านประเมินอีกครั้งหนึ่งเพื่อยืนยันความเหมาะสมและเป็นไปได้ในลักษณะเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน

1. รูปแบบที่นำเสนอเป็นเพียงรูปแบบที่ผู้วิจัยศึกษาและพัฒนาขึ้นสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร ซึ่งต้องมีการประยุกต์ใช้ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน หากโรงเรียนอื่นๆ ต้องการนำไปประยุกต์

ใช้ควรศึกษาบริบทของโรงเรียน และปรับรูปแบบให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ต่อไป

2. ตัวอย่างแผนกลยุทธ์ตามคู่มือในภาคผนวก มีการปรับพฤติกรรมของผู้บริหารและครูซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น หากผู้บริหารและครูร่วมมือกันในการนำรูปแบบไปใช้ จะทำให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น

3. คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและยินดีนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร ไปใช้ โดยปรับเนื้อหาหรือรายละเอียดการปฏิบัติให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียน

4. โรงเรียนควรศึกษาคู่มือการนำรูปแบบไปใช้ในภาคผนวกโดยละเอียด เพื่อทำความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีการประชุมปรึกษาหารือทั้งบุคลากรในโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน ให้รับทราบและให้ความร่วมมือ โดยการมีส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ใหม่ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาก หากมีรูปแบบที่ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีในการนำรูปแบบไปใช้น่าจะมีผู้สนใจนำรูปแบบไปใช้มาก

2. ควรทำการวิจัยโดยนำรูปแบบนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 หรือเขตอื่นๆ โดยปรับเนื้อหาและรายละเอียดให้เหมาะกับโรงเรียนที่จะนำไปใช้ เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ทราบว่ารูปแบบนี้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- แก้วเวียง นำนานผล. (2551). *การพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักวิทยบริการ.
- เจษฎา นกน้อยและคณะ. (2552). *การจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระวัฒน์ เข้มแสง. (2550). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1*. มหาสารคาม : สำนักวิทยบริการ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นันทรัตน์ เจริญกุล. (2553). *การจัดการความรู้*. ฉบับที่ 21 (พ.ศ. 2552 – 2553) วารสาร ม.บูรพา
- ปิยะนาถ บุญมีพิพิธ. (2551). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัย ศิลปากร. สำนักหอสมุดกลาง.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). *การจัดการความรู้ : ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). *การจัดการความรู้ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2554 – 2559*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สูตรไพศาล
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2546). *คู่มือคำอธิบายและแนวทางปฏิบัติงานพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพมหานคร : สิริบุตรการพิมพ์.
- สมบูรณ์ นนท์สกุล. (2548). *รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผนของผู้บริหารในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน*. ฉบับที่ 16 (พ.ศ. 2547 – 2548) วารสาร ม.บูรพา.
- Deming, W. Edwards (1986). *Out of the Crisis*. MIT Center for Advanced Engineering Study. ISBN 0-911379-01-0
- Krejcie,R.V.,& Morgan,D.W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and psychological Measurement.30(3),607-610, Maslow, A.H. (1987). *A Theory of Human Motivation*. The Psychological Review. 50(4)